

Versiune anonimată

C-249/19-1

Cauza C-249/19

Cerere de decizie preliminară

Data depunerii:

25 martie 2019

Instanța de trimitere:

Tribunalul București (România)

Data deciziei de trimitere:

11 februarie 2019

Reclamantă:

JE

Pârât:

KF

Înregistrat în registrul Curții de Justiție sub nr. 1110447	
Luxemburg,	
25 MARS 2019	pentru Grefier,
Fax / E-mail:	<i>Ramona</i>
Depus la: 25/03/19	Ramona I. Șereș Administrator

[OMISSIS]

TRIBUNALUL BUCUREȘTI – SECȚIA A IV-A CIVILĂ

[OMISSIS]

ȘEDINȚĂ PUBLICĂ DIN DATA DE 11.02.2019

[OMISSIS]

Pe rol se află soluționarea cererii de apel formulate de apelanta-reclamantă JE [OMISSIS] în contradictoriu cu intimatul-pârât KF, cauza având ca obiect divorț – cu minori.

[OMISSIS]

TRIBUNALUL,

RO

Deliberând asupra cauzei de față, constată următoarele:

I. Obiectul litigiului. Fapte pertinente

1. Prin cererea de chemare în judecată formulată de JE, înregistrată pe rolul Judecătoriei Iași [OMISSIS] în data de 13.10.2016, reclamanta a formulat în **[OR. 1]** contradictoriu cu pârâtul KF cerere de divorț, solicitând desfacerea căsătoriei părților și revenirea reclamantei la numele purtat anterior căsătoriei, exercitarea în comun a autorității părintești cu privire la minora [OMISSIS], stabilirea locuinței minorei la mamă, în Italia, obligarea pârâtului la plata unei pensii de întreținere, cu cheltuieli de judecată.
2. În motivarea cererii, reclamanta a precizat că părțile s-au căsătorit, în Iași, România, în data de 2.09.2001, iar din această relație a rezultat minora [OMISSIS], născută la data de 23.06.2005, în Verona, Italia.
3. Prin sentința civilă [din] [OMISSIS] 31.05.2017, Judecătoria Iași a declinat soluționarea cauzei în favoarea Judecătoriei Sectorului 5 București, pe rolul căreia dosarul a fost înregistrat la data de 09.08.2017.
4. La termenul din 21.11.2017, instanța a admis excepția necompetenței generale a instanțelor române pe capetele de cerere privind răspunderea părintească și obligația de întreținere a minorei [OMISSIS].
5. Prin sentința civilă [din] [OMISSIS] 20.02.2018, Judecătoria Sectorului 5 București a respins ca neîntemeiată cererea, pentru următoarele motive:
6. Reținându-se că reședința obișnuită a părților la data sesizării instanței cu cererea de divorț se afla în Italia (părțile locuind o perioadă îndelungată [OMISSIS] în Italia și anterior sesizării instanței), instanța a constatat aplicabilitatea directă a Regulamentelor (CE) nr. 2201/2003 și nr. 1259/2010, care înlătură de la aplicare dispozițiile procedurale române privind competența generală și cele din Codul civil referitoare la determinarea legii aplicabile divorțului.
7. După ce a stabilit competența generală a instanțelor române pe divorț [articolul 3 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul (CE) nr. 2201/2003], precum și cea teritorială a Judecătoriei Sectorului 5, instanța a determinat legea aplicabilă litigiului ca fiind legea italiană, conform articolului 8 litera (a) din Regulamentul (CE) nr. 1259/2010, întrucât părțile au reședința obișnuită în Italia. În acest sens, instanța a avut în vedere că criteriile prevăzute de articolul 8 litera (a) din Regulamentul nr. 1259/2010 sunt ierarhizate, astfel, dacă sunt îndeplinite condițiile primului criteriu, celelalte sunt excluse, reținând totodată că punctul 10 din expunerea de motive a Regulamentului nr. 1259/2010 prevede că legea stabilită conform normelor conflictuale din regulament se aplică motivelor de divorț.

8. Instanța a reținut că desfacerea căsătoriei pentru alte motive decât cele prevăzute la articolul 3 din Legea italiană nr. 898/01.12.1970 poate fi solicitată numai în cazul în care a intervenit separarea legală a soților, separare care trebuie constatată sau dispusă de către o instanță **[OR. 2]** judecătorească și au trecut cel puțin trei ani de la separarea legală și până la sesizarea instanței cu cererea de divorț.
9. Analizând cererea reclamantei, astfel cum a fost precizată, instanța a reținut că motivele de divorț invocate de aceasta nu sunt prevăzute de articolul 3 din Legea nr. 898/1970 de reglementare a cazurilor de desfacere a căsătoriei și nici nu s-a făcut dovada existenței vreunei hotărâri judecătorești în temeiul căreia părțile s-au separat legal. Nu a reținut argumentul în sensul că legislația italiană face referire la necesitatea existenței unei simple separări de fapt, textul articolului 3 alineatul 1 punctul 2) litera b) din Legea nr. 898/01.12.1970 făcând referire în mod explicit la o separare omologată sau dispusă de către o instanță judecătorească, ceea ce implică parcurgerea unei proceduri judiciare.
10. Procedura separării legale nefiind prevăzută de legislația română, aceasta trebuie parcursă în fața instanțelor din Italia, fiind inadmisibilă orice cerere în acest sens în fața instanțelor din România.
11. Împotriva acestei sentințe și a încheierilor premergătoare, a declarat apel reclamanta, solicitând admiterea cererii astfel cum a fost formulată. În susținerea cererii de apel, apelanta a arătat că, din punctul său de vedere, criteriile prevăzute de articolul 8 din Regulamentul nr. 1259/2010 sunt alternative. Mai arată că și-a precizat cererea, solicitând pe primul capăt de cerere separarea judiciară potrivit legii de drept substanțial italiene cu consecința desfacerii comuniunii și, în subsidiar, divorțul. A mai menționat că prima instanță ar fi trebuit să facă aplicarea dispozițiilor articolului 2600 alineatul (2) din Codul civil român, potrivit cu care, dacă legea străină astfel determinată nu prevede divorțul ori îl prevede în condiții deosebit de restrictive, se aplică legea română în cazul în care unul dintre soți este, la data cererii de divorț, cetățean român sau are reședința obișnuită în România. Astfel, apelanta argumentează că, întrucât legea italiană este restrictivă în ce privește condițiile divorțului, se impunea aplicarea legii de drept substanțial română, însă prima instanță nu s-a pronunțat cu privire la această cerere. A mai arătat că, în măsura în care se va aprecia că este aplicabilă legea de drept substanțial italiană, consideră că este nelegală soluția primei instanțe care a apreciat că este inadmisibilă cererea de separare judiciară câtă vreme chiar instanța a apreciat că, în speță, se aplică legea de drept substanțial italiană, lege care prevede instituția separării judiciare potrivit articolelor 150 și 151 din Codul civil italian și articolului 191 alineatul 2 din Codul civil italian, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 55/6 mai 2015.
12. Apelanta a mai precizat faptul că, în opinia sa, date fiind prevederile legii italiene, în cauză este aplicabil articolul 10 (teza I) din Regulamentul nr. 1259/2010, apreciind că articolul 2600 alineatul (2) din Codul civil român reprezintă, de fapt, o transpunere în legislația română a prevederilor articolului **[OR. 3]** 10 din Regulamentul nr. 1259/2010. În egală măsură, a invocat prevederile articolului 12

din Regulamentul nr. 1259/2010, în sensul că aplicarea legii italiene este vădit incompatibilă cu ordinea publică a forului, impunându-se înlăturarea aplicării legii străine normal competente și aplicarea legii române în materie de divorț.

II. Dispoziții naționale aplicabile în speță. Jurisprudența națională relevantă

13. Potrivit articolului 2557 alineatul (3) din Codul civil român[, care figurează în] titlul I cartea a VII-a, [intitulată] „Dispoziții de drept internațional privat”, *„[d]ispozițiile prezentei cărți sunt aplicabile în măsura în care convențiile internaționale la care România este parte, dreptul Uniunii Europene sau dispozițiile din legile speciale nu stabilesc o altă reglementare”*.
14. În ceea ce privește jurisprudența națională relevantă, instanțele din România au o practică constantă în a face aplicarea directă a Regulamentului nr. 1259/2010, precum și a jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene în interpretarea Regulamentului (CE) nr. 1259/2010 raportat la asemenea circumstanțe de fapt. În egală măsură, instanțele din România sesizate cu o cerere de separare de corp au apreciat că o atare cerere este inadmisibilă întrucât legea română nu prevede o asemenea procedură, iar în situația în care au fost sesizate direct cu o cerere de divorț, fără ca, în prealabil, să se fi dispus o separare de corp de către instanțele italiene, au apreciat că o atare cerere este prematură. Instanțele din România nu au sesizat Curtea de Justiție cu privire la chestiunea ce face obiectul prezentei sesizări și nici nu există în prezent vreo cerere preliminară pendinte pe rolul Curții de Justiție având ca obiect interpretarea articolului 10 din Regulamentul nr. 1259/2010 raportat la asemenea circumstanțe de fapt.
15. Potrivit articolului 2600 alineatele (2) și (3) din Codul civil român, *„(2) Dacă legea străină, astfel determinată, nu permite divorțul ori îl admite în condiții deosebit de restrictive, se aplică legea română, în cazul în care unul dintre soți este, la data cererii de divorț, cetățean român sau are reședința obișnuită în România. (3) Prevederile alineatului (2) sunt aplicabile și în cazul în care divorțul este cârmuit de legea aleasă de soți”*.
16. [OMISSIS]

III. Dispoziții ale dreptului Uniunii Europene considerate relevante în cauză

17. Potrivit articolului 8 din Regulamentul nr. 1259/2010, intitulat „Legea aplicabilă în absența exprimării opțiunii părților”, *„[î]n absența unei opțiuni în temeiul articolului 5, divorțul și separarea de corp sunt reglementate de legea statului: (a) pe teritoriul căruia soții își au reședința obișnuită la data sesizării instanței judecătorești sau, în caz contrar, (b) pe teritoriul [OR. 4] căruia soții își aveau ultima reședință obișnuită, cu condiția ca perioada respectivă să nu se fi încheiat cu mai mult de un an înaintea sesizării instanței judecătorești, atât timp cât unul*

dintre ei își mai are reședința în cauză la data sesizării instanței judecătorești sau, în lipsa acestuia, (c) a cărui cetățenie este deținută de ambii soți la data sesizării instanței judecătorești sau, în caz contrar, (d) unde este sesizată instanța judecătorească”.

18. Potrivit articolului 10 din Regulamentul nr. 1259/2010, „[i]n cazul în care legea aplicabilă în temeiul articolelor 5 sau 8 nu prevede divorțul sau nu acordă unuia dintre soți, din cauza apartenenței la unul dintre sexe, egalitate de acces la divorț sau la separarea de corp, se aplică legea forului”.
19. În [considerentele] (24)-(26) din preambulul Regulamentului nr. 1259/2010 se menționează următoarele: „(24) În anumite situații, precum aceea în care legea aplicabilă nu prevede divorțul sau nu acordă unuia dintre soți, din cauza apartenenței la unul dintre sexe, egalitate de acces la divorț sau la separarea de corp, ar trebui totuși aplicată legea instanței judecătorești sesizate. Cu toate acestea, aceasta nu ar trebui să aducă atingere clauzei de ordine publică. (25) În circumstanțe excepționale, considerente de interes public ar trebui să dea instanțelor judecătorești ale statelor membre posibilitatea de a nu aplica o dispoziție a legii străine, atunci când aplicarea acesteia într-un anumit caz ar fi vădit incompatibilă cu ordinea publică a instanței. Cu toate acestea, instanțele judecătorești nu ar trebui să poată aplica excepția de ordine publică pentru a refuza o dispoziție a legii unui alt stat, în cazul în care aplicarea acestei excepții ar încălca dispozițiile Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, în special articolul 21, care interzice orice tip de discriminare. (26) Atunci când regulamentul face trimitere la faptul că legea statului membru participant a cărui instanță judecătorească a fost sesizată nu conține dispoziții privind divorțul, acest caz ar trebui să fie interpretat în sensul că legea respectivului stat membru nu cunoaște instituția divorțului. Într-un astfel de caz, instanța nu ar trebui obligată să pronunțe un divorț în temeiul prezentului regulament. Atunci când regulamentul face trimitere la faptul că legea statului membru participant a cărui instanță judecătorească a fost sesizată nu consideră căsătoria respectivă valabilă din punctul de vedere al procedurilor de divorț, acest caz ar trebui să fie interpretat, între altele, în sensul că o astfel de căsătorie nu există în legea respectivului stat membru. Într-un astfel de caz, instanța nu ar trebui obligată să pronunțe un divorț sau o separare de corp în temeiul prezentului regulament.” [OR. 5]

IV. Motivele care au determinat instanța să formuleze cererea de decizie preliminară

IV.1 Opinia părților asupra problemei de drept ce urmează a fi supusă interpretării CJUE

20. Apelanta a opinat în sensul că nu este necesară sesizarea CJUE, motivat de faptul că între Regulamentul nr. 1259/2010 și normele Codului civil român este o concordanță vădită, astfel că instanța ar trebui să aibă în vedere dispozițiile articolului 2600 alineatele (2) și (3) din Codul civil român, potrivit cu care, dacă

legea străină aplicabilă nu prevede divorțul sau îl admite în condiții deosebit de restrictive, se aplică legea română dacă unul dintre soți este la momentul formulării cererii de divorț cetățean român sau are reședința în România. În egală măsură, a evidențiat că este posibilă înlăturarea unor dispoziții ale legii străine dacă ele sunt incompatibile cu ordinea publică, potrivit articolului 12 din același regulament.

IV.2 Întrebarea adresată Curții

21. Identificarea problemei de drept UE. Problema de dreptul Uniunii Europene din speța de față este aceea a interpretării dispozițiilor articolului 10 din Regulamentul nr. 1259/2010, [OMISSIS] în sensul de a lămuri dacă sintagma „legea aplicabilă în temeiul articolelor 5 sau 8 nu prevede divorțul” se interpretează restrictiv, literal, respectiv doar pentru situația în care legea străină aplicabilă nu prevede sub nicio formă divorțul sau se interpretează extensiv, ca incluzând și situația în care legea străină aplicabilă admite divorțul, dar în condiții deosebit de restrictive, ce implică o procedură obligatorie prealabilă divorțului privind separarea de corp, procedură pentru care legea forului nu conține dispoziții procesuale echivalente.
22. Necesitatea pentru soluționarea litigiului (pertinența problemei de drept UE identificată). În funcție de interpretarea sintagmei „legea aplicabilă în temeiul articolelor 5 sau 8 nu prevede divorțul”, instanța de trimitere urmează a aprecia cu privire la legea de drept substanțial aplicabilă în cauză, respectiv legea italiană sau legea forului, respectiv legea română.
23. [OMISSIS] **[OR. 6]**
24. [OMISSIS] [sunt redată încă o dată considerentele (24) și (26)]
25. În funcție de modul de interpretare a sintagmei conținute în articolul 10, „nu prevede divorțul”, rezultă următoarele soluții diferite:
26. Astfel, o interpretare restrictivă determină constatarea aplicabilității legii de drept substanțial italiene, ceea ce a condus în jurisprudența națională la pronunțarea unor soluții de respingere a cererii fie ca inadmisibilă (când se solicita separarea de corp), fie ca prematură (când se solicita divorțul fără ca anterior să fi existat formalizată separarea de corp conform legii italiene) sau ca neîntemeiată, precum în cauza de față, considerentele primei instanțe referindu-se atât la faptul că nu preexistă o separare judiciară a părților, cât și la faptul că o atare separare este inadmisibilă întrucât procedura separării legale nu este prevăzută de legislația română. În alte cuvinte, impedimentele procedurale, decurgând din lipsa reglementării unei proceduri de separare de corp în legea de procedură română au determinat pronunțarea unor soluții procedurale fără posibilitatea analizării pe fond a cererii.
27. Interpretarea extensivă a acestei sintagme în sensul că include și situația în care legea străină aplicabilă admite divorțul, dar în condiții deosebit de restrictive, ce

implică o procedură obligatorie prealabilă divorțului privind separarea de corp, procedură pentru care legea forului nu conține dispoziții procesuale echivalente, conduce la aplicarea legii forului, respectiv a legii române, soții fiind cetățeni români, căsătoriți în România.

28. Așadar, în funcție de interpretarea solicitată, urmează a se determina, în cauză, legea aplicabilă de drept substanțial.
29. Din verificările efectuate, tribunalul nu a identificat, în jurisprudența CJUE, vreo cauză relativă la interpretarea articolului 10 din Regulamentul nr. 1259/2010.

V. Concluzii. Măsuri procesuale

30. Tribunalul apreciază că soluția cu privire la cererea de apel depinde de interpretarea pe care o va da CJUE problemei de drept menționate mai sus.
31. Cu privire la necesitatea sesizării CJUE, în afara condiției relative la pertinența întrebării preliminare pentru dezlegările de drept necesare soluționării cauzei, tribunalul arată că dispoziția dreptului Uniunii la care se referă întrebarea preliminară nu a mai făcut obiectul [OR. 7] unei interpretări, astfel că această instanță nu este exonerată de obligația de a efectua trimiterea (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 martie 1963, 28-30/1962, *Da Costa*, Recueil, p. 75).
32. Tribunalul apreciază că aplicarea corectă în speță a dreptului Uniunii nu se impune cu o asemenea evidență încât să nu lase loc niciunei îndoieli rezonabile și, în consecință, să permită acestuia să nu adreseze Curții chestiunea de interpretare a dreptului Uniunii care a fost invocată în fața sa (Hotărârea *Intermodal Transports*, C-495/03, EU:C:2005:552, punctul 37 și jurisprudența citată) și de a o soluționa sub propria responsabilitate (Hotărârea *Cilfit și alții*, 283/81, EU:C:1982:335, punctul 16). Nu este aplicabilă, astfel, doctrina *acte clair* în cauză.
33. Hotărârea care se va pronunța în prezentul litigiu este definitivă în sistemul căilor de atac interne, astfel că, potrivit articolului 267 al treilea paragraf din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, în circumstanțele menționate anterior, tribunalul este obligat a se adresa CJUE pentru a interpreta dreptul Uniunii relevant în cauză.
34. [OMISSIS] [se dispune suspendarea]

PENTRU ACESTE MOTIVE,

ÎN NUMELE LEGII,

DISPUNE:

Dispune sesizarea Curții de Justiție a Uniunii Europene cu o întrebare preliminară vizând interpretarea dispozițiilor articolului 10 din Regulamentul nr. 1259/2010,

potrivit cu care „[î]n cazul în care legea aplicabilă în temeiul articolelor 5 sau 8 nu prevede divorțul sau nu acordă unuia dintre soți, din cauza apartenenței la unul dintre sexe, egalitate de acces la divorț sau la separarea de corp, se aplică legea forului” în sensul de a lămuri dacă sintagma „legea aplicabilă în temeiul articolelor 5 sau 8 nu prevede divorțul”:

– se interpretează restrictiv, literal, respectiv doar pentru situația în care legea străină aplicabilă nu prevede sub nicio formă divorțul sau se interpretează extensiv, ca incluzând și situația în care legea străină aplicabilă admite divorțul, dar în condiții deosebit **[OR. 8]** de restrictive, ce implică o procedură obligatorie prealabilă divorțului privind separarea de corp, procedură pentru care legea forului nu conține dispoziții procesuale echivalente.

[OMISSIS]

[OMISSIS]

[OMISSIS] [procedură și semnături]